

مَوَاعِظُ الْقُرْآنِ

على اكبر تلافى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ»

با حکمت و موعظه نیکو به راه پروردگارت دعوت نما. (نحل / ۱۲۵)

مجموعه حاضر ، گلچینی است موجز از پند و اندرزهای قرآن کریم و چهارده معصوم علیهم السلام که در پانزده کتاب مستقل عرضه می شود. کتاب نخستین آن ، برگزیده ای از آیه های پند آموز قرآن می باشد. و کتابهای دیگر هر یک به شمه ای از سخنان حکمت آموز و هشدار دهنده یکی از چهارده معصوم علیهم السلام اختصاص دارد.

مطالب هر کتاب به شیوه موضوعی تنظیم شده و موضوعات بر اساس حروف الفبا ترتیب یافته است. گفتنی است که روایتهای این مجموعه در حد امکان از منابع درجه اول شیعی استخراج شده و از نظر دلالت و مفهوم معتبر می باشد. و در مواردی که نیاز به روشنگری بوده ، توضیحاتی نیز افزوده شده است. منظور از نشر این مجموعه آن است که خوانندگان ارجمند هر چه بیشتر با مفاهیم ارزنده قرآن و احادیث اهل بیت علیهم السلام آشنایی یابند و بتوانند در صورت لزوم آنها را برای دیگران نیز بازگو کنند. بی تردید ، فراگیری اینگونه مواعظ و اندرزهای پاک ، دلها را زنده می کند و بیماریهای روحی را شفا می بخشد؛ البته اگر به آنها عمل شود. امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

الْمَوَاعِظُ شِفَاءٌ لِمَنْ عَمِلَ بِهَا.

موعظه ها ، شفابخش کسی است که به آنها عمل نماید. (شرح غررالحکم ۱/ ۳۰۶)

از خداوند منان خواهانیم که همه ما بندگان را توفیق عمل به قرآن کریم و پیروی از آثار اهل بیت علیهم السلام عنایت فرماید.

علی اکبر تلافی

۱۹ ربیع الثانی ۱۴۱۷ ق

آزمون الهی

- أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ * وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ. (عنکبوت «۲۹» / ۲ و ۳)
- آیا مردم پنداشته‌اند که تا بگویند: ایمان آوردیم، رها می‌شوند و ایشان آزمایش نمی‌شوند؟! * و به تحقیق آزمودیم کسانی را که پیش از آنها بودند تا خدای کسانی را که راست گفته‌اند معلوم دارد و دروغگویان را معلوم دارد.

استغفار

- وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا. (نساء «۴» / ۱۱۰)
- و هر که کاری بد کند یا به خود ستم روا دارد، سپس از خدا آمرزش بخواهد، خدا را آمرزنده مهربان خواهد یافت.
- اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا * يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا * وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا. (نوح «۷۱» / ۱۰-۱۲)
- از پروردگارتان آمرزش بخواهید که او آمرزنده باشد. * از آسمان بر شما پی‌درپی فرستد. * و شما را به اموال و پسران، یاری کند و باغهایی برایتان قرار دهد و نهرهای برای شما قرار دهد.

استقامت

- إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبَّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَفَامُوا تَنْزَلَ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ. (فصلت «۴۱» / ۳۰)
- براستی، کسانی که گفتند: پروردگار ما خداست، سپس استقامت ورزیدند، فرشتگان بر آنان فرود آیند که: مترسید و اندوه مدارید و بشارت باد شما را به بهشتی که وعده یافته بودید.

استماع قرآن

- وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ. (اعراف «۷» / ۲۰۴)
- و چون که قرآن خوانده شود، به آن گوش فرا دهید و سکوت کنید، باشد که مورد رحمت واقع شوید.

اسراف

- إِنَّ الْمُبَدِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا. (اسراء «۱۷» / ۲۷)
- براستی اسرافکاران برادران شیاطین باشند. و شیطان به پروردگارش ناسپاس باشد.

- وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ. (اعراف «۷» / ۳۱)
- و بخورید و بیاشامید. و اسراف مکنید؛ که خدا اسرافکاران را دوست ندارد.

اعتصام به خدا

- وَمَنْ يَعْصِمِ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ. (آل عمران «۳» / ۱۰۱)
- و هر کس به خدا تمسک جوید، به راه راست هدایت یافته است.
- * اعتصام به خدا تمسک جستن و پناهنده شدن به لطف اوست تا از گمراهی و ضلالت محفوظ ماند و به توفیق او گناه نکند و از هر شرّی ایمن باشد.

امانتداری

- إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا. (نساء «۴» / ۵۸)
- براستی خدا به شما فرمان می دهد که امانتها را به صاحبانشان برگردانید و هرگاه میان مردم داوری می کنید، به عدالت داوری کنید. در حقیقت خدا چه نیکو شما را پند می دهد. خدای شنوای بیناست.

امر به معروف و نهی از منکر

- وَتَلَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ. (آل عمران «۳» / ۱۰۴)
- باید که از میان شما، گروهی باشند که به نیکی دعوت نمایند و به معروف فرمان دهند و از منکر بازدارند. و آنان همان رستگارانند.

- وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ. (توبه «۹» / ۷۱)
- و مردان و زنان با ایمان دوستان یکدیگرند. امر به معروف و نهی از منکر می کنند و نماز را بر پای می دارند و زکات می دهند و از خدا و رسولش فرمان می برند. آنان را خدای مشمول رحمتشان می کند! همانا خدای عزیز و حکیم است.

* امیرالمؤمنین علیه السلام در تفسیر این آیه فرماید: خداوند به عنوان فریضه از امر به معروف و نهی از منکر آغاز کرد زیرا که می داند اگر این فریضه را ادا کنند و استوار سازند، همه فریضه ها -چه آسان و چه سخت- استوار و برپای گردند. (تحف العقول / ۲۳۷)

امیدواری به خدا

- قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ. (زمر «۳۹» / ۵۳)
- بگو: ای بندگان من که بر خویشتن زیاده روی روا داشته اید، از رحمت خدا نومید مشوید. در حقیقت خدا همه گناهان را می‌آمرزد. براستی که او آمرزنده مهرباناست.

انفاق

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ. (بقره «۲» / ۲۵۴)
- ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از آنچه به شما روزی داده‌ایم انفاق کنید، پیش از آنکه فرا رسد روزی که در آن نه داد و ستدی باشد و نه دوستی و نه شفاعتی. و کافران خود ستمکارانند.

- مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سَنَابِلٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ. (بقره «۲» / ۲۶۱)
- مثل کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می‌کنند، همانند دانه‌ای است که هفت خوشه برویاند که در هر خوشه‌ای صد دانه باشد. و خداوند برای هر کس که بخواهد آن را چند برابر می‌کند. و خداوند گشایشگر داناست.

- الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَّبَعُونَ مِمَّا أَنْفَقُوا مِمَّا وَلَا أَدَىٰ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ. (بقره «۲» / ۲۶۲)
- کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می‌کنند، سپس در پی آنچه انفاق کرده‌اند منت و آزاری روا نمی‌دارند، برای آنان نزد پروردگارشان پاداششان محفوظ است و بیمی بر آنان نیست و اندوهگین نمی‌شوند.

- لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ. (آل عمران «۳» / ۹۲)
- هرگز به نیکوکاری نرسید مگر آنکه از آنچه دوست دارید انفاق کنید و هر چیزی که انفاق می‌کنید خدا بدان آگاه است.

ایمان

- وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ. (حج «۲۲» / ۵۴)
- و براستی خدای کسانی را که ایمان آورده‌اند، به سوی راهی راست هدایتگر است.

- مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ. (نحل «۱۶» / ۹۷)

- هر کس از مرد و زن کاری شایسته کند و مؤمن باشد، بطور قطع او را زندگی پاکیزه‌ای بخشیم و بطور مسلم آنان را بهتر از آنچه انجام می‌دادند پاداش دهیم.

- فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ. (انبیاء «۲۱» / ۹۴)

- پس هر که کارهای شایسته انجام دهد و مؤمن باشد، تلاش او را ناسپاسی نخواهد بود و براستی ما برای او می‌نویسیم.

تقوا

- وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ. (بقره «۲» / ۱۹۴)

- و از خدا پروا دارید. و بدانید که خدا با تقوایبندگان است.

- وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ. (بقره «۲» / ۱۹۷)

- و توشه بگیرید؛ که براستی بهترین توشه، تقواست. و ای خردمندان! تقوا پیشه کنید.

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ. (انفال «۸» /

۲۹)

- ای کسانی که ایمان آورده‌اید، اگر از خدا پروا دارید، برای شما قدرت تشخیص حق از باطل قرار دهد و گناهانتان را از شما بزدايد و شما را بیامرزد. و خدا دارای بخشش بزرگ است.

- إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَاكُمْ. (حجرات «۴۹» / ۱۳)

- در حقیقت گرامی‌ترین شما نزد خدا، پرهیزکارترین شماست.

- وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا. * وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ. (طلاق «۶۵» / ۲ و ۳)

- و هر کس از خدا پروا کند، برایش راه بیرون‌شدن قرار می‌دهد. * و روزی‌اش می‌دهد از جایی که حسابش نمی‌کند.

توبه

- أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. (توبه «۹» / ۱۰۴)
- آیا ندانسته‌اند که خدا خودش از بندگانش توبه را می‌پذیرد و صدقات را می‌گیرد و خدا توبه‌پذیر مهربان است؟!
- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ. (تحریم «۶۶» / ۸)
- ای کسانی که ایمان آورده‌اید، به درگاه خدا توبه ای راستین کنید. امید است که پروردگارتان بدیهایتان را از شما بزداید و شما را درآورد به باغهایی که از زیر آنها جویبارها روان است.
- إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ. (بقره «۲» / ۲۲۲)
- خدا توبه‌کاران و پاکیزگان را دوست می‌دارد.

توکل

- وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ. (طلاق «۶۵» / ۳)
- و هر کس بر خدا توکل کند، همو برای وی بس باشد.
- اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ. (تغابن «۶۴» / ۱۳)
- خداست که جز او خدایی نیست. و مؤمنان باید فقط بر خدا توکل نمایند.
- إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ. (آل عمران «۳» / ۱۵۹)
- براستی خداوند توکل کنندگان را دوست می‌دارد.

جواب سلام

- وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا. (نساء «۴» / ۸۶)
- و هنگامی که به شما تحیت و سلام گفته شود، شما به گونه ای بهتر از آن تحیت گویند یا همان را در پاسخ، بگویید؛ که خدا همواره به هر چیزی حسابرس است.

خانواده داری

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ. (تحریم «۶۶» / ۶)
- ای کسانی که ایمان آورده‌اید، خودتان و خودتان و خانواده تان را از آتشی که هیمه آن، مردمان و سنگهاست، حفظ کنید.

*ابوبصیر از حضرت صادق علیه السلام پرسید که: چگونه خانواده را از آتش حفظ کنیم؟ آن حضرت فرمود: آنان را فرمان داده و بازداري از چیزی که خدای باز داشته است. اگر تو را فرمان برند، آنان را حفظ کرده ای و چنانچه از تو سرپیچی کنند، تکلیف خود را انجام داده ای. (الکافی ۵/ ۶۲، تفسیرالقمی ۲/ ۳۷۷)

دانش دین

- وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ. (توبه «۹»/ ۱۲۲)
- و نسزد که مؤمنان همگی کوچ کنند. پس چرا از هر فرقه ای از ایشان، دسته ای کوچ نمی کنند تا در دین آگاهی پیدا کنند و قوم خود را وقتی به سوی آنان بازگشتند بیم دهند شاید که از خدا بترسند!

دعا

- وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ. (غافر «۴۰»/ ۶۰)
- و پروردگارتان فرمود: مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم. هر آینه، کسانی که از پرستش من کبر می ورزند بزودی خوار به جهنم درآیند.
- وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ. (بقره «۲»/ ۱۸۶)
- و هرگاه بندگان من از تو درباره من پرسند، من نزدیکم و دعای دعا کننده را به هنگامی که مرا بخواند اجابت کنم. پس باید فرمان مرا گردن نهند و به من ایمان آورند؛ باشد که راه یابند.

سپاسگزاری از خدا

- لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ. (ابراهیم «۱۴»/ ۷)
- اگر سپاسگزاری کنید، نعمت را بر شما افزون کنم. و اگر ناسپاسی کنید، به طور قطع عذاب من سخت باشد.

صبر

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ. (بقره «۲»/ ۱۵۳)
- ای کسانی که ایمان آورده اید، از صبر و نماز یاری جوئید. زیرا خدا با صابران است.
- إِنَّمَا يُوفَى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ. (زمر «۳۹»/ ۱۰)
- جز این نیست که پاداش صابران بی حساب و تمام داده می شود.

ضبط اعمال

- وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ * كَرَامًا كَاتِبِينَ * يَعْلَمُونَ مَا تَعْمَلُونَ. (انفطار «۸۲» / ۱۰-۱۲)
- و براستی بر شما نگهبانانی باشد * فرشتگان بزرگواری که نویسندگان اعمال هستند * می دانند آنچه را انجام می دهید.

- وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ * وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌّ. (قمر «۵۴» / ۵۲ و ۵۳)
- و هر چه کرده اند در نامه اعمالشان درج است. * و هر کوچک و بزرگی نوشته شده باشد.

طمع

- وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الدُّنْيَا لِنَفْسِهِمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ. (طه «۲۰» / ۱۳۱)
- و دیدگان خود را مدوز به سوی آنچه اصنافی از ایشان را از آن برخوردار کردیم و زیور زندگانی دنیاست تا ایشان را در آن بیازماییم و روزی پروردگارت بهتر و پایدارتر است.

عفو

- وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ. (نور «۲۴» / ۲۲)
- و باید عفو کنند و گذشت نمایند. مگر دوست ندارید که خدا بر شما ببخشد؟ و خدا آمرزنده مهربان است.
- خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ. (اعراف «۷» / ۱۹۹)
- گذشت پیشه کن. و به کار پسندیده فرمان ده. و از نادانان اعراض نما.

عمل به گفتار

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَعْمَلُونَ * كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ. (صف «۶۱» / ۲ و ۳)
- ای کسانی که ایمان آورده اید، چرا چیزی می گوئید که انجام نمی دهید؟! * نزد خدا سخت ناپسند است که چیزی بگوئید و انجام ندهید.
- أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ. (بقره «۲» / ۴۴)
- آیا مردم را به نیکوکاری فرمان می دهید و خویشان را فراموش می کنید در حالی که کتاب می خوانید؟! آیا اندیشه نمی کنید؟!

غیبت

- وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ. (حجرات «۴۹» / ۱۲)
- و بعضی از شما بعضی دیگر را غیبت نکند. آیا کسی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده اش را بخورد؟! پس آن را ناخوش داشته اید.

فرمانبری از خدا و رسول صلی الله و علیه و آله و سلم

- وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا. (احزاب «۳۳» / ۷۱)
- و هر کس خدا و رسول را فرمان برد، به تحقیق به رستگاری بزرگ نایل آمده است.
- وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا. (نساء «۴» / ۶۹)
- و کسانی که از خدا و پیامبر اطاعت کنند با کسانی باشند که خدای بر ایشان نعمت داده که پیامبران و صدیقان و شهیدان و صالحانند. و آنان چه نیکو رفیقانند.

گفتار نیک

- وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا. (اسراء «۱۷» / ۵۳)
- و بگو به بندگام آنچه را نیکوتر است بگویند. زیرا که شیطان میانشان را به هم می زند. براستی شیطان همواره برای انسان دشمنی آشکار باشد.
- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا * يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ. (احزاب «۳۳» / ۷۰ و ۷۱)
- ای کسانی که ایمان آورده اید، از خدا پروا کنید و سخنی استوار بگویید. * تا اعمالتان را به صلاح آورد و گناهانتان را بر شما ببخشد.

نیکوکاری

- وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ. (بقره «۲» / ۱۹۵)
- و نیکو کنید؛ که خدا نیکوکاران را دوست می دارد.
- مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ. (انعام «۶» / ۱۶۰)
- هر کس کار نیکی انجام دهد، ده برابر پاداش آن را خواهد داشت. و هر کس کار بدی انجام دهد، جز مانند آن جزا نیابد و بر آنان ستم نشود.

نیکی به والدین

- وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَوْ وَكَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا * وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا. (اسراء «۱۷»/ ۲۳ و ۲۴)

- پروردگارت حکم کرد که جز او را نپرستید و به والدین نیکی کنید. اگر یکی از آن دو، یا هر دو، در کنار تو سالخورده شدند، به آنان اف مگو و پرخاش مکن و با آنها سخنی شایسته بگو. * و بال فروتنی از سر مهربانی بر آنان بگستر. و بگو: پروردگارا، آن دو را رحمت کن چنانکه مرا در کوچکی پروردند.

* حضرت صادق علیه السلام در تفسیر آیه نخستین فرمود: اگر پدر و مادر تو را آزرده‌اند، به آنان اف مگو، و اگر تو را زدند به آنان پرخاش مکن. (الکافی ۱۵۷/۲ و ۱۵۸)

* و همچنین آن حضرت فرمود: «لَوْ عَلِمَ اللَّهُ شَيْئًا أَدْنَىٰ مِنْ أَفٍ لَنَهَىٰ عَنْهُ وَهُوَ أَدْنَىٰ الْعُقُوقِ»: اگر خدای چیزی را از «اف» پایین تر می دانست از آن باز می داشت. و «اف» گفتن پایین ترین درجه عقوق است. (الکافی ۳۴۹/۲) * و پس از تلاوت آیه دوم فرمود: دیدگان خود را از نگاه به آنان پر مکنی جز به مهربانی و رقت. و صدایت را بلندتر از صدای آنان نسازی. و دست خود را بالای دست ایشان بلند نکنی. و پیش روی آن دو راه مروی. (الکافی ۱۵۸/۲)

وام نیکو

- إِنَّ تَقْرِيضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يَضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ. (تغابن «۶۴»/ ۱۷)
- اگر خدا را وامی نیکو دهید، آن را برای شما دو چندان می گرداند و بر شما می بخشاید. و خدا سپاس پذیر بردبار است.

وفای به عهد

- وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا. (اسراء «۱۷»/ ۳۴)
- و به پیمان خود وفا کنید؛ که از پیمان پرسش خواهد شد.

هدفداری آفرینش

- أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ. (مؤمنون «۲۳»/ ۱۱۵)
- آیا پنداشته اید که شما را بیهوده آفریده‌ایم و اینکه شما به سوی ما باز گردانیده نمی شوید؟!

همیاری

- وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ. (مائده «۵» / ۲)
- و در نیکو کاری و تقوا با یکدیگر همیاری کنید. و در گناه و تعدی دستیار هم نباشید. و از خدا پروا کنید؛ که خدا سخت کیفر است.

یاد خدا

- فَادْكُرُونِي أذكُرْكُمْ. (بقره «۲» / ۱۵۲)
- پس مرا یاد کنید تا شما را یاد کنم.
- أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ. (رعد «۱۳» / ۲۸)
- بدانید که به یاد خدا دلها آرام گیرد.
- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ. (منافقون «۶۳» / ۹)
- ای کسانی که ایمان آورده‌اید، اموالتان و فرزندان‌تان شما را از یاد خدا غافل نگرداند. و کسانی که چنین کنند، آنان خود زیانکارانند.
- وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى. (طه «۲۰» / ۱۲۴)
- و هر کس که از یاد من اعراض کند، در حقیقت زندگانی تنگ و سختی خواهد داشت و در روز قیامت او را نابینا محسور سازیم.
- وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ. (حشر «۵۹» / ۱۹)
- و همانند کسانی باشید که خدا را فراموش کردند و او نیز آنان را دچار خود فراموشی کرد، آنان همان نافرمانانند.

یاری خدا

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَصْرَفُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ. (محمد «۴۷» / ۷)
- ای کسانی که ایمان آورده‌اید، اگر خدا را یاری کنید، یاریتان کند و گامهایتان را استوار سازد.

فهرست منابع

۱. قرآن کریم
۲. حرّانی ، الحسن بن علی (سده ۴ ق). تحف العقول ، به کوشش علی اکبر غفّاری. جامعه مدرسین - قم.
۳. قمّی ، علی بن ابراهیم (زنده در ۳۰۷ ق). تفسیر القمی ، به کوشش سیّد طیّب جزائری. دارالکتاب - قم.
۴. کلینی ، محمّد بن یعقوب (۳۲۸ - ۳۲۹ ق). الکافی ، به کوشش علی اکبر غفاری. کتابفروشی اسلامیّه - تهران ، ۱۳۸۸ ق.